

OM LAPPARNAS DÖDSRIKESFÖRESTÄLLNINGAR.

Av

HELGE ROSÉN.

Jens Kildal har i ett appendix till sitt verk *Afguderiets Demeelse*, som i likhet med så många andra källskrifter till den lappska mytologien är beroende av von Westens tyvärr förlorade arbete *Missions Anstalter for Nordlandene*, givit följande skildring av lapparnas odödlighetstro. När en lapp dör, kommer hans själ ner i *Jabmeajmo*, som är beläget ett stycke ner i jorden, och där får den en ny kropp. Har lappen varit sina gudar lydig, kommer han därifrån till *Mailmenradien*. Har han däremot inte det varit, kommer han till *Rotaymo*, som ligger långt nere i jorden, varest den får en ny kropp, och därifrån kan den aldrig komma till *Mailmenradien*.¹ Samma uppgift förekommer även i andra källskrifter. Flera författare ha påpekat den stora likheten mellan den här uttalade uppfattningen av de dödas liv och den katolska läran om skärseld, himmel och helvete. Och det lider intet tvivel om att denna lappska föreställning är ett lån från de katolska grannarna germanerna under medeltiden. Frågan är endast, om några lappska element kunna påvisas i dessa föreställningar. Skulle så ej vara förhållandet, vilka föreställningar ha då lapparna haft om de dödas liv?

¹ Reuterskiöld, *Källskrifter till lapparnas mytologi* 1910, sid. 89.

Radien-aimo. Utom i nyssnämnda Kildals appendix omtalas Radien-aimo i några andra källskrifter. Forbus har i sin skrifvelse till K. M:t år 1727 nästan ordagrant samma uppgift som Kildal.¹ Skanke översätter i sin *Epitome Radien-aimo* med de Saligas plats i Guds Himmel. Och i Samilins uttydning av de lappska orden i v. Westens brev heter det: Radien säjes ock uptaga de döda till sig, sedan de en tid lång varit i jabmi aimo, eller i dödzens land.² I v. Westens brev till prästerskapet i Jämtland slutligen heter det: »De ventede et nyt legeme i Mubbenaimo og derfra at fare til ævigheds verden, deres aand og dyrenes aand skulde fare fra legemet til Radienatsie. — — — De mente ingen fordömmes eller kom til Rotaimo uden de som hafde stiaaled og vaared ildssindede, men største Noider levede best udi Mubbenaimo og Ibmelaimo.»³ Uppgifterna om lapparnas Radien-aimo förekomma således uteslutande i källskrifter, som äro beroende av v. Westens stora arbete *Missions Anstalter*. Föreställningen har således antagligen varit lokalt begränsad. Redan detta tyder på, att den ej är ursprungligen lappsk utan är ett lån från de germanska grannarna. Denna förmodan finner bekräftelse därav, att Radien är, såsom Reuterskiöld påvisat, identisk med de kristnas Gud.⁴ En sådan identifiering står visserligen i strid med Kildals ovan anförda uppgift, att de goda skola komma till Mailmenradien. Enligt Kildal blir ju således Radien densamma som Mailmenradien. Men denne i sin tur är identisk med Weralden Olmai, d. v. s. den nordiske Frö.⁵ Denna Kildals uppgift är emellertid påtagligen oriktig. Kildals uppgifter grunda sig ju ej på några självständiga forskningar utan äro hämtade från v. Westens arbete. Men både i v. Westens brev till prästerskapet i Jämtland och i de skrifter, som direkt eller indirekt häröra från honom, kallas alltid de saligas boning Radien-aimo. Det är således tydligt, att denna föreställning kommit till lapparna från

¹ Reuterskiöld, o. a. a., sid. 32, 37.

² o. a. a., sid. 105, 12.

³ o. a. a., sid. 3.

⁴ Reuterskiöld, *De nordiska lapparnas religion*, sid. 100.

⁵ Rosén, *Phalloguden i Norden* (*Antikvarisk Tidskrift* 20,2), sid. 5; Hammarstedt *Kvarlevor av en Frös-ritual* (*Festskrift till H. F. Feilberg*, 1911), sid. 513.

de kristna germanerna. Troligt är också, att den ej haft någon större utbredning bland lapparna.

Ibmelaimo. Detta på några ställen i källskrifterna förekommande uttryck står som beteckning på de saligas boning. Med ordet *Ibmel* beteckna vanligen lapparna de kristnas Gud. Föreställningens kristna ursprung och karaktär är påtaglig.

Mubbeaimo och Fudnosaimo. Om *Radien-aimo* är en beteckning på de kristnas himmel, så är tydligen dess motsats *Mubbeaimo* det samma som katolikernas helvete. Detta framgår med all önskvärd tydlighet av de skrifter, som stå i samband med v. Westens missionsarbete. I Skankes *Epitome* översattes *Mubben* med *djävul* och *Mubbenaimo* med *helvete*.¹ I *Närömanuskriptet* står *Mubbenaimo* — personen och hans boning förväxlas ofta — i betydelsen *djävulen* som motsats till *Ibmel*. Lappen har två dörrar på sin kåta, heter det där. »den eene kalder han *Ux*, dend hörer *Mubenaimo Dievelen* til, den anden kalder han *Paasio*, den hörer *Immel*, vor *Herre til*».² Och då ett barn skall omdöpas, använder lappen denna formel: *Jag döper dig från Gud till avgud, från Jemmel till Mubenaimo*.³ Kerstin Jakobsdotter förklarade även, att »store *Nojde* — — — hwilka när dheras söner wilja lära all dheras konst, neka dhe der til och säya sig hafwa gifwit kropp och siähl för den konsten till *Ula Kaimo* eller *Mud baimo*».⁴

Identisk med *Mubbe-olmai* är *Fudno*. I *Närömanuskriptet* betraktas de som en och samma gudomlighet: *Mubenaimo*, det er *Sathan*, hvilken de og kalder *Muben-Olmay*, *Ingil*, *Pahan*, *Phudno*.⁵ Och *Fudno* översattes med *djävulen* och hans rike, *Fudnosaimo*, med *helvetet*. Kerstin Jakobsdotter översätter *Fauno* eller *Fudno* med »den värsta i *Helfwetet*»,⁶ och *Samilin* uttyder ordet med *djävulen* och tillägger,

¹ Reuterskiöld, Källskrifter sid. 104.

² Kildeskrifter til den lappiske Mythologi ved Qvigstad (Det kgl. norske videnskabers selskabs skrifter 1903 n:o 1) sid. 26, 41.

³ o. a. a. sid. 55.

⁴ Reuterskiöld, o. a. a. sid. 9.

⁵ Kildeskrifter ved Qvigstad sid. 35.

⁶ Reuterskiöld, Källskrifter sid. 9.

något som styrker identiteten mellan Fudno och denne senare, att ordet brukas, när lapparna svärja.¹

Både Mubbeolmai och Fudno ha således identifierats med djävulen. Häremot behöver naturligtvis ej Wiklunds antagande strida, att namnet Mubbeolmai framkonstruerats ur Mubbeaimo.² Nu är det vanligt, att missionärer kalla hedningarnas gudar för djävulen. Tänkbart vore därför, att de båda gudarna sammanställts med djävulen endast och allenast därför, att de voro hednagudar. För ett sådant antagande kan också ett yttrande av Närömanuskriptets författare åberopas: »Mubenaimo det er Sathan — — — mens de anseer ham dog ikke paa den Maade, hand anseis effter Skriften af rette Christne — — — Pahan saa velsom det Nafn Phudno betyder hos dem een Hefnere eller Straffere.»³ Men detta uttryck behöver ju endast innebära, att medeltida kristna föreställningar uppblandats med en del lapska element. Att Mubbeolmai och Fudno verkligen äro identiska med den kristna medeltida djävulen, framgår av den ovan nämnda motsats, vari han ställes till Radien, som ju är identisk med den kristne Guden. Därpå kan även det offer tyda, som ägnas Mubbeolmai. Lapparna nedgräva vid sina offer träbeläten i jorden. När de offra till Mubbeolmai, slaktas en hund, med vars blod träbelädet bestänkes, som sedan nedgräves. Möjligen kan detta vara en kvarleva från den katolska mytologien, som ställde djävulen och hunden i förbindelse med varandra. Enligt den kristnade mytologi, som vann insteg hos nordgermanerna under medeltiden, uppträdde onda människor efter döden samt djävulen ofta i hundskepnad.⁴

Rutaimo. Enligt Kildals appendix kommo de onda till Rutaimo. Rutaimo skulle således närmast motsvara det kristna helvetet. Härmed äro vi inne på den svårlösta frågan om Rutos väsen. På trummorna framställes Ruto ridande på en häst.⁵ En ständigt och jämt i källskrifterna återkommande uppgift är, att en död häst off-

¹ o. a. a. sid. 14.

² o. a. a. sid. 115.

³ Kildeskifter etc. ved Qvigstad sid. 35.

⁴ Rosén, Om själavandringstro i nordgermansk folkföreställning (Fm. Ft. 1918).

⁵ Friis, Lappisk Mythologi sid. 33, 35.

ras åt honom.¹ Ruto kommer med sjukdom och plågar därmed människor och renar.² I Närömanuskriptet säges på ett ställe, att han är klädd i blå kläder.³ Rutos hem ligger långt i norr⁴ och identifieras med helvetet.⁵ Detta hem skildras alltid som ett de dödas hemvist. Ulven kallas Rutos hund, Rutu-Sjuwen.⁶

Enligt Wiklund har ordet lånats till finskan med vokalförkortning. Där heter guden Rutto.⁷ Till kännedomen om Rutos väsen kunna skildringarna av den finske guden ej lämna några bidrag. De båda gudarna skildras på helt olika sätt. Den finske guden är en pestgud. Han kommer söderifrån till Lappmarken med köpstads-gods. Han håller sig dold i akkjan, tills han kommer till en viss plats. Till Finnmarken kommer han med fartyg, vanligen med hampa. Rutto avbildas under form av ett nystan, en hermelin eller två vandrande dockor. Rutto vill särskilt förgöra allt, som är prälande. En gång, då man fått veta, att Rutto var i antågande, utstyrde man en ren med många dyrbarheter. Rutto anföll renen och omkom. Ett par gånger har man lyckats dränka pesten i en fors, så i Könesguoikka och Wulekewaes.⁸ Dessa pestskildringar påminna mycket om de nordiska.⁹ Även i Norden har pesten personifierats, även här kommer den med köpstads-gods, även här kan man oskadliggöra den på ett eller annat sätt. Därmed är naturligtvis ej sagt, att de finska pestskildringarna skulle vara nordiskt lånegods. De äro av den art, att de kunna uppstå självständigt på skilda ställen. Frågan om en påverkan från nordgermanerna skulle föreligga må här lämnas åsido, då den saknar betydelse för föreliggande spörsmål. Av vikt är endast, att motsvarigheter till de

¹ Reuterskiöld, Källskrifter sid. 36, 69, 97; Kildeskrifter ved Qvigstad I s. 15; Fellman, Anteckningar under min vistelse i Lappmarken 2 sid. 18, 151.

² Reuterskiöld, o. a. a. sid. 59.

³ Kildeskrifter ved Qvigstad I sid. 15.

⁴ Reuterskiöld, o. a. a. sid. 9.

⁵ o. a. a. sid. 15.

⁶ o. a. a. sid. 105.

⁷ o. a. a. sid. 115.

⁸ Fellman, o. a. a. 2 sid. 151.

⁹ E. T. Kristensen, Danske sagn 4; Johnsson, Sagnene om den sorte Død i Nutids Strejffys (Trolde-sagn og dunkel tale, 1917 s. 37 o. f.).

karakteristiska skildringarna av Rutto som den pestförande guden aldrig förekomma om Ruto. Många religionshistoriska forskare mena, att även Ruto var en pestgud. Men ett sådant antagande saknar varje som helst stöd i de lapska källskrifterna. Ruto sänder sjukdom men ej pest. Rutto å sin sida saknar Rutos viktigaste funktion att vara härskare i underjorden. Skildringarna av Ruto och Rutto äro således så grundväsentligt olika, att man, trots namnlikheten, kunde frestas att anta, att de äro två skilda gudomligheter. Så behöver emellertid ej nödvändigt vara fallet. Rutto kan mycket väl vara en senare utvecklingsform av Ruto. Pestguden Rutto kan mycket väl ha uppkommit ur dödsguden Ruto. Hur än härmed må förhålla sig, för kännedomen om Rutos egentliga karaktär måste man hålla sig till de skildringar, som lämnas i de lapska källskrifterna, då dessa tydligen lämna uppgifter om ett tidigare utvecklingsstadium.

Från Ruto bör troligen även skiljas Ruota. Åt denna gud, som har en motsvarighet i det skandinaviska Juola-folket, offrade man vid jultiden.¹ Föreställningen om denna gudomlighet, som sällan omnämnes i källskrifterna, har troligen varit lokalt begränsad.

Det är ju nu med full säkerhet bevisat, att en hel del av de lapska gudagestalterna äro lånade från nordgermanerna. Har också Ruto någon motsvarighet i den nordgermanska gudavärlden? Olrik påpekade i sin märkliga uppsats *Nordisk og lappisk Gudsdyrkelse* vissa likheter mellan Ruto och Odin. Båda äro dödsgudomligheter. Både Ruto och Odin framställas ridande och uppenbara sig i blå kläder. Men Olrik vågade ej identifiera dem. I stället uttalade han, fastän med en viss tvekan, den åsikten, att Ruto var en gud, som lapparna själva skapat som förklaring till ett från nordborna lånat offerkick.² Reuterskiöld och Unwerth ha med fog uttalat sina tvivel på ett sådant lån.³ Det ser också ut, som om Olrik gripit till sin

¹ Fellman, *Handlingar och uppsatser* 1 sid. 404.

² *Danske Studier* 1905 sid. 53.

³ Reuterskiöld, *De nordiska lapparnas religion* s. 100; v. Unwerth, *Untersuchungen über Totenkult und Odinnverehrung* 1911 s. 183.

hypotes närmast därför, att han ej funnit någon nordisk gud, med vilken han kunde identifiera Ruto.

Unwerth har i sin avhandling tagit fasta på Olriks jämförelse mellan Ruto och Odin, och han söker bevisa deras identitet. Ruto är enligt Unwerth en av de norska lapparnas huvudgudar. Människor offrades åt Odin och sannolikt även åt Ruto. Sådana offer bragte man åt Odin vid livsfara. Även från Ruto måste man köpa sig fri. Båda härska över ett dödsrike. Att Ruto saknar många av Odins egenskaper, söker v. Unwerth förklara därmed, att lapparna upptagit ej Eddans Odinsgestalt utan en ursprungligare form av denne gud.¹ Mot denna argumentering kan först med Reuterskiöld anmärkas, att Ruto ingalunda är någon av lapparnas huvudgudar.² Vidare omnämna källskrifterna aldrig människooffer till Ruto. Båda äro visserligen dödsgudomligheter. Men hur olika äro ej de världar, som de regera över. Odin styr i krigarparadiset Valhall — varken folktron eller Eddan låter honom regera över något annat dödsrike. Ruto däremot råder över de osaliga. Olrik fäste uppmärksamheten på och även Unwerth framhåller, att både Ruto och Odin äro blåklädda. Men den blå färgen är ej något för Odin särskilt utmärkande, och av lapparnas gudar uppträdde även Horagalles, som är identisk med Tor, i blå kläder.³ Något verkligt stöd för en identifiering av Ruto med Odin finns således inte.

Enligt Reuterskiöld äro både offerskicket och guden ett lån från germanerna.⁴ Likhetspunkterna mellan Ruto och Odin voro för få, för att de båda gudarna skulle kunna identifieras. Finns någon annan nordgermansk gud, med vilken Ruto företer likheter? Det finns verkligen en nordisk gudomlighet, som har flera drag gemensamma med Ruto. Det är Hel. Rutos viktigaste uppgift var att härska över ett dödsrike. Detta stämmer ju väl med Hels funktioner. Ruto framställes ridande på en häst. I den nordiska mytologien och folkföreställningen sättes även Hel i förbindelse med häs-

¹ v. Unwerth, a. a. sid. 183. Jfr Brate, Vanerna s. 30.

² Reuterskiöld, De nordiska lapparnas religion sid. 100.

³ Kildeskrifter ved Qvigstad sid. 15.

⁴ Reuterskiöld, De nordiska lapparnas religion sid. 100.

ten. I Ynglingasagan kallas Hel hästmön.¹ I skandinavisk folktro sättes döden i förbindelse med hästen. Saxo omtalar Helhästen. Och i ännu levande jylländsk folktro bådar Helhästen, som i allmänhet uppträder utan ryttare, död.² Ruto uppträdde i blåa kläder. Den blåa färgen var något för Hel så karakteristiskt, att ordspråket uppkom: blå som Hel.³ Ruto tänktes sända sjukdom till människor och djur. Att samma föreställning funnits om Hel, därpå tyda ordet helsot och tron, att till Hel kommo de i sotsäng döda. Rutos rike låg långt mot norr och dit förlade även nordborna sitt dödsrike. Hels rike blev i senare nordisk föreställning mer och mer en förvisningsort och till sist helvetet. Även Rutos hem var ett pinoställe. Och Ruto blev ofta likställd med Fudno och djävulen. Westen säger i sitt brev till Jämtlands prästerskap om lapparna, att »deres forfædre ere dend største deel gandske farne Rantu i vold».⁴ Mot en identifiering av Hel med Ruto kunna ett par invändningar göras. Stundom säges visserligen Ruto vara ett kvinnligt väsen, men i allmänhet betraktas han dock i de lapska källskrifterna som en manlig varelse. Hel däremot var en kvinnogestalt. Men sådana övergångar från ett genus till ett annat äro ej ovanliga i religionshistorien. Här behöver blott hänvisas till Nerthus-Njord. De kunna sammanhånga med sociala förhållanden. Även en annan invändning kan göras mot identifieringen av Hel och Ruto. Namnet Ruto kan ej härledas av Hel eller något av hennes binamn. Men denna invändning är föga vägande. Guden Bieggolmai anses ju allmänt som identisk med Njord fastän det förra namnet ej kunnat härledas ur det senare. Att lapparna skapat ett eget namn på en gud, som de lånat från ett främmande folk, kan ju förefalla egendomligt. När det gäller Hel, kan emellertid saken finna sin förklaring däri, att denna gudomlighet först sent blivit personifierad. De invändningar, som skulle kunna göras mot identifieringen av Hel och Ruto, äro av liten betydelse. Likheter

¹ Kap. 20.

² Kristensen, Danske sagn.

³ Edda Snorra Sturlusonar 1 sid. 106; Eyrbyggja saga kap. 115; Njala saga kap. 177; Flateyrboken II sid. 136; Fornmanna sögur III sid. 189.

⁴ Reuterskiöld, Källskrifter sid. 5.

mellan de båda gudomligheterna äro däremot så pass väsentliga, att man kan våga identifiera dem med varandra.

Jabmi-aimo. Det är ytterst få uppgifter, som källskrifterna lämna om detta dödsrike. Frånsett den förut nämnda, i Kildals appendix förekommande uppgiften, säga källskrifterna, att den sjukes själ är i Jabmi-aimo¹ och att trollkarlens själ beger sig dit, då den i exstasen lämnar kroppen.² Av trummorna att döma ser det ut, som om Jamikuciaibmo, de dödas rike, såg ut som de levandes. Där funnos både kyrka och lapphyddor.³ De döda, Jamekatserna, äro lika mäktiga, som de varit på jorden. De åstunda att få sin släkt, sina barn och anhöriga ner till sig.⁴ Över de döda härskade Jabmi-akka, men denna föreställning är tydligen sen.⁵ Detsamma gäller naturligtvis om Jabme-ajmi-Ollmaj, som finns omtalad i Solanders relation.⁶ Jabmi-akkas offerdjur skulle, som vanligt är fallet i religionshistorien, då det gäller offer åt de döda, vara av svart färg.⁷ På renar, som offrades åt henne, bands omkring högra örat eller hornet en svart ylletråd.⁸

Enligt den ovannämnda framställningen i Kildals appendix motsvarade Jabmi-aimo katolikernas skärseld. Efter att ha varit någon tid i Jabmi-aimo, kommo de döda till salighetens rike. Men detta är också den enda likhetspunkten med den katolska föreställningen om skärselden. Det förefaller därför otroligt, att den lapska Jabmi-aimo-föreställningen skulle ha uppkommit ur denna katolska åskådning. Förefintligheten av kyrkor i de dödas rike behöver naturligtvis ej innebära, att föreställningen skulle ha kristet ursprung. Jabmi-aimo har ej heller några likheter med den nordgermanska hedendomens dödsriken, Hel och Valhall. Valhall-åskådningen saknade f. ö. lapparna förutsättningar att tillägna sig. Det förefaller

¹ Reuterskiöld, Källskrifter sid. 92.

² o. a. a. sid. 23, 93.

³ Friis, a. a., trumma n:o 1, fig. 17.

⁴ Reuterskiöld, o. a. a. sid. 35, 59.

⁵ o. a. a. sid. 23, 35, 59, 98; Reuterskiöld, De nordiska lapparnas religion, sid. 97.

⁶ Reuterskiöld, Källskrifter sid. 23.

⁷ o. a. a. sid. 97.

⁸ Fellman, Anteckningar 2 sid. 101.

därför mest troligt, att Jabmi-aimo-föreställningen utbildats av lapparna själva. Förklarligt blir då, varför föreställningen är så lite utvecklad. I allmänhet ha dödsrikesföreställningarna uppkommit i samband med hopandet av gravarna. Lapparna ha på grund av sitt nomadliv länge ej haft några allmänna begravningsplatser utan jordat liken, där det fallit sig lägligast. Det är först då lapparna börjat bosätta sig eller övergå till kristendomen, som de fått allmänna begravningsplatser.

Saivo. Enligt en del religionshistoriska forskare hade lapparna utom de nämnda dödsrikena ännu ett, nämligen Saivo. Beträffande denna föreställning kan hänvisas till Wiklunds uttömmande och grundliga undersökning.¹ Endast det viktigaste må här framhåvas. En nordlig motsvarighet till Saivo är Passevare. Saivo äro heliga fjäll eller sjöar. I dem bo Saivo-Ollmaj, Saivomännen. De äro »Spiritus Familiares, hwilka köpas el. ärfwes, och äro uti wissa fiäll».² De giva »rååd uthi åtskilliga swårigheter».³ Saivofolket levde ett liv, som påminde om lapparnas eget. Av Saivodjuren betjänade sig noiderna. Saivoföreställningen är, som Wiklund påvisat, ett nordiskt lån. Saivofolket motsvarar fullständigt det norska huldrefolket. Sägner av samma slag berättas om båda. Något dödsrike kan Saivo inte vara. Visserligen säges någon enstaka gång, att de, som dö, komma till Saivo.⁴ Men sådana föreställningar äro tydligen av sent datum. Drag, som egentligen tillkomma gengångare, överflyttas lätt på andra övernaturliga väsen.

Undersökningen av lapparnas tankar om de döda ger vid handen, att de mera utvecklade dödsrikesföreställningarna äro lån från nordgermanerna. Detta är ej ägnat att förvåna. Förutsättningen för uppkomsten av föreställningen om ett dödsrike har hos många folk varit hopandet av gravarna. Och även där föreställningen om ett alla omfattande dödsrike uppstått, brukar tanken, att den döde bor i graven, fortleva med utomordentlig seghet. Även hos de kulturellt mycket högre stående nordgermanerna var föreställningen om

¹ Le monde oriental, 10 s.-45 o. f.

² Reuterskiöld, Källskrifter sid. 24.

³ o. a. a. sid. 58.

⁴ Drake, Lapparna och deras land 1918 sid. 309.

ett stort dödsrike mycket svag under hednatiden. De hade föreställning om ett Hel och ett Valhall, men det oaktat återkommo de ständigt och jämt till tanken, att den döde bodde i graven. Många av nordgermanernas dödsbruk åsyftade att göra gravlivet så drägligt som möjligt. Men det finns ej ett enda dödsbruk, om vilket det klart och tydligt kan visas, att det stått i förbindelse med tanken på ett dödsrike. Även enligt lapparna lever den döde i graven. Som bevis för att lapparna skulle ägt en föreställning om ett stort, avlägset dödsrike, har ofta anförts seden att vid graven kvarlämna den släde, varpå liket transporterats. Men innebörden i detta bruk förklaras vida enklare på ett annat sätt. En mängd folk ha brukat förstöra alla saker, som på något sätt varit i beröring med ett lik. Detsamma ha även lapparna brukat göra. Det ligger då nära till hands att förklara seden att kvarlämna släden därmed, att även denna ansågs vara besmittad, tabu. I graven fortsätta de döda det liv, de levat. Noiderna fortsätta att vara noider. Antagligen har man att häri söka förklaringen till uppgiften hos Rheen, att en mässingsring bindes kring likets högra arm.¹ Noiderna brukade ha en sådan ring, ett bruk, som enligt Olrik lånats från nordgermanerna.² Det är därför troligt, att Rheens uppgift är oriktig såtillvida, att detta bruk iakttoogs endast på noidernas lik. Föreställningen, att den döde lever i graven, har givit upphov till en mängd sägner. Här må endast en sådan anföras. Johan Turi berättar, att en gång en lapp lagt sig att sova i en håla. Då kom där en människoskepnad, som befälde honom att gå bort och sade: »Du får ej sova ovanpå mig.»³ Man kommer att tänka på den nordiska sagans Asolfr, som klagade över, att en tjänstepiga torkade sina fötter på hans grav.⁴ Man behöver naturligtvis ej anta, att denna lapska föreställning skulle vara ett lån från deras grannar. Tankarna om de dödas liv i graven äro av den art, att de kunna uppkomma överallt, där liken jordas.

¹ Rheen, En kortt Relation, Sv. L. XVII: 1, sid. 46.

² Olrik, Nordisk og lappisk Gudsdyrkelse sid. 53.

³ Turi, Muittalus samid birra sid. 112.

⁴ Islendinga sögur I sid. 43.

Själavandringsföreställningar. Vid sidan om föreställningarna om livet i graven har hos lapparna funnits en tro på själavandring. Någon mera utbildad åskådning därom ha lapparna lika litet ägt som deras germanska grannar. Om människosjälens övergång i djur finnas, såvitt jag vet, blott en enda uppgift. Enligt nu levande lapsk föreställning bli mördade, oäkta barn till äppar. Men äppar är också ett namn på en fågel, *Falco apivorus*.¹ Då det är föga troligt, att lapparna ursprungligen gjort någon större skillnad mellan äkta och oäkta barn, är denna föreställning säkerligen av sent, kristet ursprung. Om de hedniska lapparna således ej synas ha ägt någon föreställning om människors förvandling till djur efter döden, så ha de däremot, i likhet med sina germanska grannar, trott, att de döda levde upp i människor. När ett barn insjuknade, ansågs detta bero på, att någon av de döda förtörnats, emedan det ej uppkallats efter den avlidne.² Ett barn, som ej uppkallats efter någon död, vantrivdes.³ Dog någon anförvant, uppkallades det första barn, som föddes därpå, efter den avlidne.⁴ Det var en tro, att barnet kom att likna den person, det uppkallats efter.⁵

¹ Drake, Lapparna sid. 350.

² Düben, Om Lappland och lapparne sid. 264.

³ Högström, Beskrifning öfver de til Sweriges Krona lydande Lapmarker sid. 137.

⁴ Rheen, a. a. sid. 8; Graan, Relation (Sv. L. XVII: 2) sid. 21.

⁵ Kildeskrifter ved Qvigstad I sid. 14.